

SZÉKELYFÖLD

Politikai, közgazdasági, társadalmi és szépirodalmi hirlap.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Kiadásárhely, 1905. Október 15.

Vasárnap.

XXIV. évfolyam. 83. szám.

Felelős szerkesztő: Vajna Károly.

Kiadó laptulajdonos: Ifj. Jancsó Mózes.

Előfizetési árak:

Egész évre 10 korona. Félévre 5 korona.

Negyedévre 2 korona 50 fillér.

Egyes szám ára 10 fillér.

A lap szellemi részét illető közlemények, Vajna Károly szerkesztőhöz, az előfizetési és hirdetési pénzek Ifj. Jancsó Mózes könyvnyomdájába küldendők.

Hirdetmények díja:

4 hasábos betűsorért, vagy annak helyéért 10 fillér. Hivatalos és árverési hirdetések külön díjtétel szerint.

Nyitólír sora 30 fillér.

A hirdetések s nyitólír díja előre fizetendő.

Iparosaink kiképzéséről.

Nálunk gyakori a panasz, hogy sok az iparos, nagy a verseny s alig van már a kisiparosnak tere a megélhetésre. Tény, hogy nálunk nehéz a kisiparos sorsa, de az is tény, hogy helyzetüket nem számuk nagysága okozza, mert az ország még jóval több iparosnak is tudni fog tisztességes megélhetést biztosítani, hanem igenis a baj abban gyökerezett, hogy más nemzetek fejlődőtebb iparával szemben sikerrel fel nem vehette volna a versenyt. Nekünk egész a legujabb időkig alig voltak szakképzett ipari munkásaink. Sőt iparosaink műveltsége még nem rég is alig terjedt tovább a kötelező elemi iskolai műveltségnél.

Csak az újabb időben fordítottak nagyobb gondot iparosaink kiképzésére. S ennek a javára kell tudnunk, hogy a magyar ipar az utolsó időben nagyobb lendületet vett. De még mindig tapasztaljuk azt is hogy még mindig szorít bennünket az importált ipartermékek sokasága s sok tekintetben indokolatlan az iparosok felajdulása, ha mégis a külföldi portékát vesszük és nem a hazait. Miért? Azért, mert nem egy iparcikk van, melyet hazai iparosaink nem tudnak előállítani, vagy ha tudják, messze mögötte áll a külföldinek.

S hogy az ezen téren mutatkozó hiányokon segítsünk, országszerte megindult a mozgalom iparkiallításokat rendezni s éppen az utóbbi időben több helyütt rendezettek ilyenek.

Ha ezen országos mozgalmakat és törekvéseket bíráljuk, úgy tűnnek azok elő, mint egy nagy épület emeleteinek szüntelen és megfeszített erővel való tatarozása, folyton javítjuk, foltozzuk az emeleteket, nagy és elismerésre méltó igyekezettel azon vagyunk, hogy nagy épületünk emeletei legyenek szépek, esinosak, tartósak, versenyképesek és minden igyekezetünk dacára folytonosan azt vesszük észre, hogy nem bírjuk a külföldet teljességgel elérni, nem bírunk a nyugati művelt iparállamokkal lépést tartani, még kevésbé azokat tulszárnyalni. Hát hol van a hiba? Mi tevék legyünk? A hiba ott van, hogy rozoga alapra építünk. Iparépületünk fundamentuma inog, ezt kell első sorban megerősíteni s merjük állítani, hogy a míg ezen nem segítünk a mostanában forszírozott iparkiallításokkal sem fogunk célt érni.

Melyek hát iparépületeink fundamentumai? Feleletünk egy szó: iparostanoncaink. Ezeket kell nevelni, jobban mondva ezekből kell nevelnünk olyan iparos nemzedéket, mely a műveltség összes attribútumaival lépjen ki az életbe, ismerje a

külföldet és legyen széles látóköre! Ez az, ami mai iparosainknál hiányzik. Százával ismerjük azon iparosok számát, a kiknél meg van a szorgalom és igyekezet, de alacsony műveltségénél fogva nem bír érvényesülni. A száz közül csak egy példát. Állítólag híres a szegedi halbicska! Hát híresnek híres, de meddig terjedt a híre? Ne kutassuk, messze állunk mi, még Scheffeldtől és Szolingtól. Alljunk szóba egy magyar késesmesterrel és váltunk vele szót egy angol iparos társával, nyomban látni fogjuk a nagy különbséget. Az angol művelt, tanult, világlátott, nagy üzleti összeköttetésekkel bíró iparos, a mit alapképzettségének köszönhet. A miénknek látóköre pedig az ipartársulatokon túl nem terjed.

Iparosainkat tehát nevelnünk kell előbb, enélkül nem érünk célt, még ha százával is rendezzük az iparkiallításokat. Önálló felfogásra és kompozícióra a tanulatlan elme nem jön soha. Évek hosszú során át sürgetjük az 1884. évi XVIII. t.-c.-nek revízióját s lassan már kezd derengeni a látóhatáron.

A törvény iparoktatási részétől függ igen sok, mert hiszen közel 100,000 tanoncunk van az országban. A törvény revíziójával véget kell vetni annak az abszurd állapotnak, mely ma uralkodik, mert hiszen ma segédgé avatható az anal-

TÁRGA.

Humanizmus az emberevőknél.

Ujguineának kivált északi és keleti részében nem szükséges a szárazföld belsője felé törekedni, hogy idegen befolyástól teljesen mentes, őseredeti állapotában levő népet találjunk. Ugyiszólván az egész partvidék olyan még jelenleg is. A németek birtokában levő részen mindössze négy hely van, egymástól egy-egy napi gőzhajón járásnyira, hol némi európai telepedésről lehet szó. Ezek is a benszülöttektől elszigetelve lakó, teljesen a magok céljának élők s a beutazókkal alig érintkező helyek. A német birodalom mindjárt politikai térfoglalása elején, melynek még 20 éve sínes, egy német lőkepezésekből alakult részvénytársaságnak, az Ujguineai Társaság néven fennálló kereskedelmi és ültetvényes szövetkezetnek adta át, minden fenségi jogával együtt Ujguineát és ahhoz tartozó szigeteket. Ennek a társaságnak összes működése idáig csak annyira terjedt ki, hogy néhány ponton alkalmas földterületet választott ki, hajóival Ázsia felől 7-800 kínai és maláj munkást hozott be, kikkel a dohánytermeléssel tett kísérletet; másfelől kisebb hajói bejárták a szigetséget s mintegy másfélszer pápua legényt és leányt gyűjtött telepeire, a földmíveléshez szükséges durvább munkákra. Európai nemzetiségű embert csupán annyit foglalkoztatott a társaság a

mennyi e munkás tömeg vezetésére szükséges volt. Ezeknek száma az első években, mikor még a nagy haszon reményében az ültetvényes munkálatok nagyobb eréllyel folytak, 80-100 európaít is kitett, később, mikor a nehézségek beállottak, 20-30 személyre apadt. Az a néhány hittérítő, kik ugy is a társaság telepei közelében kerestek biztonságot, nem jó külön kulturális tényező számba. Magános települő pedig Ujguineában nem is volt, sőt éveken át egyedül magam voltam az egyetlen európai, aki nem tartozom a társaság alkalmazottjai, vagy a hittérítők közé.

Az új települők éghajlatuk és fajuk szokásai szerint tömörülnek, mindenik igyekszik megtalálni a megszokottat s így külön kis társadalmat alakítanak maguk számára. Az európai nemzetbeli egy társaságba kerül, a közös szükséglet együvé gyűjti a némettel a dán, svédet, angolt és magyart használja itt, a többség nyelvét a németet. A kínai életmódja a malájéval egyezik meg legjobban, hozzá simul s mert nem egyenesen jó hazájából, hanem a maláj-szigeten volt előbb dohánymunkás, ennek a nyelvét használja, legtöbbször még egymás közt is, mert a kicsi birodalom különböző részéből való négy kínai nyelven sem értené meg egymást. A sokféle helyről került pápua munkás ismét csak egymáshoz húz, arra utalja hasonló életmódja is; közös nyelve valamikor a pápua-munkások útján elterjedt tört angol nyelv, a valóságos pápua-volapuk, amelyről azonban azt hiszik a jó fiuk, hogy az az urak nyelve. A negyedik társadalmat képezik a szabad benszülöttek,

akik legfőleg saját fajtabeliekkel kötnek szorosabb barátságot.

Ha ujguineai életéről akarunk beszélni, az a legelső, hogy megkülönböztessük, melyikről van szó e négyféle közül. Mindeniknek más más az emberszín, más a ruházata, nyelve, lakóháza, éledele, mindenféle aprósága, természetesen nem kevésbé különböző egész gondolkozásmódja. És e közül a népzagyalék közül három, mint bevándorlott, az együttélésre van utalva, egymásra szorul, ami egymásközi még bonyolódottabbá teszi.

A hét munkanapján a telep egész személyzete óráról órára kiszabott munkájához van kötvé, alig nyílik alkalma a benszülöttelel érintkezni. Este kepvé sínes ahhoz. Vasárnapi munkaszünet idején a német klubba vonni sörözni, mert ahol hat német van, ott már klubot szerveznek maguknak. Különten se lehetnék más, mert Ujguineában az a német specialitás van érvényben, hogy az Ujguineai Társaság szerződésileg kikötött alkalmazottjaival szemben, hogy természetrajzi, vagy néprajzi tárgyakat nekik csupán a Társaság számára szabad gyűjteni, maguknak nem. Azzal okolják meg, hogy olyan érdekes helyen szenvedélylyé fejlődhetik bennük a tudományok iránt való érdeklődés és ennek szentelnék minden szabad idejüket, aztán elhanyagolnák hivatalos kötelességüket. A sörözés és kártya bizonyára jótékonyabb hatást fog gyakorolni.

Ilyen apró okok nem egyedülállóak, csak azért említem fel, hogy jelezsem azt, miszerint nem csupán a jóakarat hiányán, vagy a települők közönyös

fabéta tanonc is. Ilyen legyen hivatott arra, hogy mint mester megállja a helyét? Soha!

Van pedig belőlük elég sok, nagyon sok s ez a főbaja a mi iparosainknak. Nem lehet célunk e helyütt az iparos nevelés vezérelvét előadni, csak arra kívánunk rámutatni, hogy iparunk felvirágzását nem fogjuk mindaddig elérni, míg népiünk lelkében meg nem gyökerezik az a meggyőződés, hogy egy iparosnak, ki a mai világban boldogulni akar, többet kell tudni az írás és olvasásnál.

A harmadéves katonák visszatartása. A „Neue Freue Presse” jelenti, hogy a Magyarországon kiegészülő legénység harmadik évfolyamát ez idén se bocsátották haza október 1-én, hanem előre december 31-éig visszatartják. A katonai vezetőség ez alkalomból ugyanazokat az intézkedéseket tette, mint hasonló alkalomból 1903-ban. Mint-hogy a véderőtörvény alapján a visszatartás december 31-én túl nem terjedhet, a hadvezetőség intézkedései csak az utolsó évnegyedre vonatkoznak, minek következtében a régi legénységnek új fegyvernével és más használati tárgyakkal való ellátása elmaradt. December 31-ike után, ha a válság még tovább tartana, póttartalékosok behívásával kellene az állomány kiegészítéséről gondoskodni.

A válság.

Fejérváry a király előtt.

A kormány kinevezése.

Bécs, okt. 13.

A király ma délután másfél órai magánkikhallgatáson fogadta Fejérváry Géza bárót.

A király kegyesen fogadta Fejérváry báró előterjesztését.

Döntés a kormány kinevezése ügyében még nem történt.

Fejérváry báró a király kérésére egyelőre Bécsben marad.

A Burghól egyenesen a közös külügyminisztériumba hajtott kocsián Fejérváry báró és ott hosszasan tárgyalt Goluchovszky gróf közös külügyminiszterrel.

Az új kormány kinevezése.

Politikai körökben elterjedt hírek szerint a Fejérváry-kormány kinevezése szombaton fog a hivatalos lapban megjelenni.

A kinevezéssel egyidejűleg királyi manifestum is fog megjelenni a hivatalos lapban, mely az új kormány programját fogja tartalmazni.

A király s Fejérváryék programja.

Bécsi jól értesült körök véleménye szerint, ha a király ki is nevezi a Fejérváry-kormányt ez még nem jelenti azt, mintha az általános választói jog álláspontjára helyezkedett volna, vagy annak megvalósításához beleegyezést adta volna.

Feilitzsch nem lesz miniszter.

Bécsi jól értesült híradások szerint Fejérváry bárónak sikerült György Endre földművelésügyi minisztert maradásra bírni.

Igy — bár teljesen biztosra vették, sőt Feilitzsch báró nyilatkozott is, hogy a földművelésügyi tárcát elvállalja — semmi sem lesz abból a kombinációból, mintha Feilitzsch Arthur bárót neveznék ki a király földművelésügyi miniszterré.

Harc.

A „Neue Freue Presse” híradása szerint a Fejérváry-kormány programja megvalósítása érdekében a leghevesebb harcra készül.

Minden eszközzel oda fog hatni, hogy a mai többséget az új választáson elbuktassa.

A kormányt kinevezték.

Budapest, okt. 13.

A „Neue Freue Presse” és a „Wienes Tageblatt” együttes és azonos jelentése szerint a király ma este aláírta a Fejérváry-kormány kinevezését.

A két lap híradása szerint a király személye körüli miniszterséggel Széchenyi gróf vatikáni nagy követet kinevezték meg, kit már Bécsbe is hívtak.

Az új kormány programja tartalmazza: az általános választói jogot, a vármegyei tisztviselői állások betöltésénél választási rendszer helyett a kinevezést, a népoktatási törvényjavaslat reformját.

Budapest, okt. 14.

Tulnyomó azon vélemény, hogy Fejérváry kabinetjéből való kinevezése immár befejezett dolog. Összes mi-

niszterek György Endre kivételével megmaradnak, mi-ből következtetni, hogy Kristóffy programja is megmarad. A királynak eddigi elvi döntése alapján végleges döntés mindezekben akkor várható, mikor Fejérváry programját kész törvényjavaslatok alakjában bemutatja majd a királynak előzetes szentesítés végett, mi nemsokára be fog következni.

Pusztulunk, vesztünk

Édes hazánk felett állandóan feketellenek vészes fellegek. Egyre borul, egyre sötétül egünk, vajon mikor fog derülni, mikor mosolyog le ráink a nyájas napsugár?

Ama sok baj, mely nyomorítja, bénítja, fejlődésünket haladásunkat, ama töméredek csapás, mely súlyt, lenyűgöz bennünket, ama tépő, emésző, sorvasztó gond, mely a gondolat szabad röptét gátolja hátráltatja, mely az érzelmeket elfojtja, megtempítja, mely a lelket elfásítja, megmerevíti, mind, mind lebilinesel, alá nyom, mellünkre telepszik s nem tudunk mozogni, lélekzeni, emelkedni, hanem hanyatlunk, esünk, süllyedünk.

Eyuttal is megdöbbenő jelenségről akarunk egyet-mást elmondani, melyről a hivatalos statisztika, ismert szárazságával és ridegségével számol be. Ha egyik-másik hónapban kedvezőbbek is a viszonyok, a rákövetkező hónapokban ismét grasszál a gyermekhalandóság.

E szívfácsaró jelenségeket a legmélyebb rezignációval vesszük, nem tudunk segíteni ezen a sorscsapáson, tehetetlenül állunk a végzet hatalmával szemben, legfeljebb fohászkodunk, esdekelünk a magyarok Istenéhez, hogy hárítsa el a számos veszedelmet, ami mindenfelől fenyeget és ér bennünket, mely lépten-nyomon ráink áskálódik és felénk nyújtogatja rémes karmait.

Ha e gyermekhalandóságunk okait fürkesszük, akkor legelső sorban is a földhöz ragadt emberek nyomorára kell gondolnunk. Kissé furesán hangzik ez ilyen formában, de nálunk ez nincs másképen. Az is bebizonyosodott dolog, hogy a halál áldozatait javarészt szegényebb néposztály gyermekeiből szedegeti, a mi könnyen érthető, mert a nyomorító helyzetű, szűkes viszonyok között élő emberek kevesebb figyelmet fordíthatnak és fordítanak gyermekeikre, mint a tehetősebb, módosabb és intelligensebb osztálybeliek. A megélhetésért elkeseredett harcot vívó néposztály életmódja a legsilányabb. Keskeny alacsony viskókban, vityilóban, avagy nedves, sötét, poshadt pincelakásban húzódik meg. A légkör bűzhödi, fojtó nyomott. Hozzájárul ehhez, hogy aránytalanul sokan kuporognak a négy fal

ségén mulik, hogy az egymás mellett élésnek sincs meg az a jó hatása, hogy a műveltebb európai megismerhetné a benszülött szokásait, jó vagy rossz tulajdonságait s kiterjeszthesse rájuk a művelődés áldásait. Hiszen a legfőbb az ott lakó kevés európainak sokszor heteken át alig lát szabad benszülöttét.

Az eddigi érintkezés az európaiakkal a legnagyobb befolyással se volt a pápuákra, még azokban a csekély számú falvakban sem, melyek az európai telepek legközvetlenebb társaságában fekszenek. Hanem azt számítjuk a kultura haladásának, hogy két fa összedörzsölése helyett gyufával csinálnak tüzet, obszidián és bambusz késük helyett vaskéssel faragnak, baltáik köve helyébe abrondarabot és gyaluvast tesznek, bambuszdoromb helyett vasdarabbal muzsikálnak s obszidián szilánk helyett sörös üveg cserepeivel borotválkoznak, ha hozzá jutnak.

Szokni kell hozzá, hogy meg tudjuk látni a maga sajátos világosságában a pápua-világot, ezt az egyszerű, még a mai napokban is igazán kökorszábeli életet, mely az ásatások bizonyossága szerint sok-sok ezer év előtt az egész világon el volt terjedve a fejlett európai társadalomra nézve épen az teszi nem csupán érdekessé, hanem tudományosan is megbecsülhetetlenné, hogy csodálatosképen kökorszáki mivoltában maradt meg, prototypusul annak, hogy ilyenforma lehetett valamikor a kökorszábeli társadalom s azok között a mieleink. Társadalmi fejlődési kérdésekben összehasonlítással ez a nép a kezdőpont, a mienk a végző.

Helytelen volna azonban azt feltételeznünk, hogy minden főbb társadalmi tényező egyenlő állapotban található fel nálunk, talán épen úgy, mint a sok ezer év előtti óvilági kökorszábeli embereknel. Az évezredek bizonyára ő felettük se subantak el nyomtalanul, hogy triválisan fejezzem ki magamat, ők se mostanában lettek majmekből embereké. A változás és fejlődés folyamata bizonyára ő náluk is érvényesítette magát. De ez máskor tárgyalandó kérdés, most elég-djünk meg azzal, hogy megismerjük, milyen ez a kökorszábeli társadalom jelenleg.

Bizony az nagyon egyszerű, kezdetleges és szervezetlen. Ha európai szempontból kiindulva keressük, hogy hol itt az ország annak fővárosa, határai, királya, törvényhozása, alkalmazottai, törvényei, rendőrsége? még csak megkérdeznünk se tudjuk az ő nyelvükön, mert arra szavuk nincsen, fogalmuk sincs. De azért találunk itt nem sátorozó, hanem rendes, állandó lakóhelyeken csoportosult népet, uratlan föld nines egy tulajdonosi sem, viselőnek háborút, kötnék békét, van élet és vagyonbiztonság, foloztva a jogok és kötelesség. Más formában meg kell tehát látni azoknak az intézményeknek, a miket keresünk.

Korossük, van-e vallásuk, iskoláik, művészetük, iparuk, kereskedelmük? Tanító, papot, művészt, tudóst nem lelünk köztük, iparos műhelyt, áruházat, kórházat nem tudunk felfedezni náluk. De találunk köztük egymás megbecsülését, tisztoságtudást egymás iránt és idegenekkel szemben nem dicsérik a bünt,

elítelik az erköletelenséget, elő tudják állítani mindazt, amire szükségük van, sőt nem tagadjatjuk meg tőlük a művészi izlést sem. Résztvevők a szenvedőkkel szemben, segítik a bajban levőt, megbecsülik az öregeket, gondoskodnak az özvegyek és árvákról, ápolásban részesítik a betegeket. Megtaláljuk náluk mindazokat a jó tulajdonságokat és rényeket, melyek akármelyik műveltebb népnek tulajdonosága, ellenben nem hiányoznak azok az árnyoldalak sem, amelyek mint bűnök és hibák minden néppel közőssek. Érvényre jut náluk is minden erőny és hiba ami általános emberi.

Mikor az európai ember elsőben látogat el a pápuák falujában épen úgy viselkedik, mint a nagy városban felnőtt ember, mikor először időzik a kis faluban. Szánakozással, kényeselve néz le mindent, nem érti, hogy lehet egy életet ilyen kezdetleges viszonyok közt leélni. De meghatja a barátságos figyelem, mely a városi vendéget körülveszi, rajongó dicsőítője lesz az idylli életnek, s ba elég rövid időt töltött ott, hogy az odavaló életnek csak a kollektív o'dalával ismerkedjék meg, csak a jó benyomást viszi el s egész életén át nem fogy ki annak dicsőretéből. Így kerülnek elő a csendes tengeri idyllnek is a maga poetikus jelké dicsőítői. Am ha ugy az idegen látogató, mint a benszülöttek részéről olmulik az újság ingere, előkerül nek az élet apr. bajai, a különböző érdek és gondolkozásmód ellentétbe hozza őket, lefoszlik a költői miz, annál kietlenebbnek látszik a valóság, kezdik észrevenni egymás hibáit is. E őször csupán jóakarattal, A városi sze

között, a mi még egészségtelenebbé teszi a levegőt. Azonfelül a család átkozése is fogyatékos, rendszeresen és többé-kevésbé egészségtudó szempontból káros. Ha már most a felsoroltakhoz még hozzávesszük ama körülményt, hogy a szegényebb családoknál igen gyakori eset, hogy a férfin kívül a nő is segédkezik a betevő falat megszerzéséhez, tisztán előttünk áll ama kérdés, vajon ki viselje gondját a fejletlen gyermeknek? Szolgáló leányt, dadát, nevelőnőt nem fogadhatnak a gyermek mellé, akik gondjukat viselnék és figyelnék rájuk. Így van aztán, hogy a meg nem felelő zuglakás, rossz levegő és hiányos, elégtelen táplálkozás meg télidőben a kemény hideg, erős fagy hamar megát a gyermekeknek és korai sírjába viszi. Hogyne lenne ártalmas a gyermekre megannyi egészségtelen baj mikor még a felnőtt emberre is nagy kihatással van, a miről tanuskodik ama körülmény is, hogy kizárólag tudóveszben halnak el Magyarországon évente mintegy 60,000-en, mely óriási és elrémítő numerus azt jelenti, hogy egész Európában aránylag nálunk szedi a nyavalyja a legtöbb áldozatait.

Igaz ugyan, hogy a halál más oldalról is megtizedeli a gyermekek számát, nem tekint gazdaságra, jólétre, holmi járványos betegség alkalmával egyképpen elhunynak valamennyi osztálybeli gyermekek, de mindazonáltal a gyermekhalandóság terén igen sok tekintélyes százalékkal vannak képviselve a legsúlyosabb rétegek gyermekei.

A gyermekhalandóság növekedését jobbra a szociális bajokra, a nagy szegénységre, a megélhetési nehézségekre vezethetjük vissza, a mely bajokat gyógyítani hivatásos orvosoknak nincs és nem áll módjukban, hanem az állapotok javulásával, a viszonyok enyhülésével, a jólét emelkedésével talán a gyermekhalandóság is csökkenni fog és hazánk egészen ismét fölrugog a vidám nap és áldáshozó sugaraitól a ridegségünk, kedvetlenségünk elenyészik, szétfoszlik és visszaáll belénk az életérő, a teltvágy, a munkakedv.

NAPI HIREK.

— **Uj törvényszéki elnök.** A király Gyálokay Sándor, szászrégeni kir. járásbíró kinevezte a csikszederdai kir. törvényszék elnökévé.

— **Áthelyezés.** A király Dr. Gulya László csikszederdai kir. törvényszéki elnököt saját kérésére áthelyezte hasonló minőségben Szabadkára az ottani kir. törvényszékhez.

— **Kinevezés.** A király közdivásárhelyi Szász István, szilágységi kir. járásbírói jogyzót kinevezte a szilágységi kir. járásbíróshoz aláírásbíróvá. Gratulálunk.

retné boldogítani elmaradt embertársait mindazzal a jóval, minek hasznát és kellemes oldalát otthon tapasztalta, megjavítaná a falu közintézményeit, az emberek lakását, ruházatát, ételmét, eredményesebbé tenné munkáját s boldoggá akarná tenni őket a saját eszejárása szerint, de jószándéka megtörtik e nép konzervetizmusán, mely nagy és fontos okok nélkül nem könnyen hagyja el a megszokottat s hasonló kicsinyléssel nézi az újítót, mint az ötlet. A pápuáknak is megvannak az ilyen nép boldogítóik, akik aztán haza jöve, nem találhatnak elég fekete szintest és lelki elmaradottságuk kiszínezésére.

Több ideig egymással való gyakoribb érintkezés elsimitja végre a túlzás félzségségeit s hosszabb ideig közöttük élve, kellőleg kiegyenlítődik a jó tulajdonságok és hibák sulya s a valónak megfelelő képet nyerünk róla. Azért jönnek Európába a pápuákról is az egymással legellentétebb tudósítások, mert nagyon szeretünk általánosítani: egyik utazó a velük való rövid érintkezés közben csupán jó tulajdonságaikkal ismerkedett meg, tehát a természetes jószág mintaképeinek mutatja ki itthon. A másiknak csak bajai és nehézségei voltak velük, nem is mulasztja el aztán a legsötétebb színben festeni le őket. Ott a helyszínen is ez a két felfogás a rendes beszéd és vita tárgya az ott levő kevés európai közt, nagyon kevesen vannak olyanok még ott is, kik e két közvetlenül rájuk nehezedő hatás alól szabadulva általánosabb szempontból ítélnek meg őket.

Biró Lajos.

— **Halálozás.** A magyar tanítástügyet nagy veszteség érte. Fazakas József, a kolozsvári m. kir. állami tanítóképző intézetben három évtizeden át a magyar nyelv, irodalom, földrajz és történelem nagy tudású, lángbuzgalmu tanára, egy kiváló böles férfiú, kitűnő paedagogus, jeles hazafi, f. hó 10-én, áldásos élete 72-ik évében elhunyt. A boldogult a magyar tanítóképzés egyik leghivatottabb munkása volt telve rajongó haza- és fajszeretettel, nemese idealizmussal, akinek áldásos tanári működését főleg az erdélyi részekben a népoktatástügynek ezernyi napszámosa, a tanítószázad tisztelttel emlegeti s áldott emléket szeretettel zárja szívébe. A boldogult földi részzeit okt. 12-én d. u. 3 órakor helyezték örök nyugalomra Kolozsvár egész intelligens közönségének páratlan nagy részvétel mellett az ottani szép köztemetőbe. Áldás legyen emlékének! Haláláról a Kolozsmegyei Tanítótestület a következő gyászjelentést adta ki: „A Kolozsmegyei Tankörületi Tanítótestület mely fájdalommal tudatja tiszteletli s hosszú évek során át egyik legmunkásabb tagjának s szakkölönye: a „Család és Iskola“-nak 1888–1902. érdemes szerkesztője: Fazakas József nyug. állami tanítóképző intézeti tanárának f. évi okt. 10-én történt elhunytát. Munkás élete lebegjen mindnyájunk előtt követendő példa gyanánt! Temetése f. hó 12-én (csütörtökön) d. u. 3 órakor lesz az E. M. K. E.-téri 12. sz. a. családi házból. Áldás emlékére! Kolozsvár, 1905. október 11.

— **Esküvő.** Dr. Gyönyössy István sárkányi kir. aljárásbíró október 16-án, hétfőn délután 4 órakor tartja esküvőjét Kézdivásárhelyen Jancsó Vilma urhölgygyel, özvegy Jancsó Mózesné sz. Nagy Anna (szeszgyáros) leányával. Esküvő után a Vigadóban estebéd lesz. Isten áldása kísérje a szívek önzetlen vonzalmán alapuló szép frigyet.

— **Szívárvány** éjjel. Gyönyörű és szokatlan természeti tüneménynek voltunk tanúi f. hó 10-én éjjel 10 óra 35 perckor Kézdivásárhelyen. A hold szépen ragyogott, midőn az északkeleti égen alján sötét felhők között egy szép szívárvány tűnt föl, mely egy fehér s egy világos szürke ívből állott. A szép látvány mintegy 3–4 percig tartott.

— **Napközi otthon.** (Nyilvános nyugtatónyozás) A Székely Társaság elhunyt alelnöke: Dr. Bánffy Zsigmond emléke megörökítése céljából az áll. el. iskola Napközi Otthona javára koszorú-megváltás címen 50 koronás alapítványt tett. Ez alapítvány gyarapítására küldöttek: Dr. Török Andor polgármester ur és Dr. Zakariás János orsz. képviselő ur 20–20 K.-t, amelyet czennel köszönetem mellett nyugtatónyozok. Kézdivásárhely, 1905. okt. 8. M. Székely János, áll. isk. igazgató.

— **Lőrök plebános Amerikában.** Lapunk olvasói bizonyára jól emlékeznek Lőrök Bélára, ki mint minorita áldozópap, Kézdivásárhelyen közkeleteltsgben töltötte be a plebánosi állást. Lőrök áprilisban mult egy éve, Amerikába ment Connellsvillebe az ottani magyarság hívására plebánosnak. Ottani hazafias működéséről olvassuk most a Clevelandban megjelenő „Szabadság“ című lapban a következőket: A star junctioni katolikus magyarság önérzete szépen nyilatkozott meg az elmúlt napokban. Ugyanis a Star-Junction vidékén élő katolikus magyarság lelkesedéssel csatlakozott még a mult év elején a connellsvillei római katolikus magyar hitközséghez. Minthogy pedig azon a vidéken körülbelül 40 magyar katolikus család él, félkérték a connellsvillei magyar plebánost, hogy minden hónap első vasárnapján menne hozzájuk istentiszteletet tartani. Lőrök magyar plebános örömmel vállalkozott erre, de mikor legelőször ment Star-Junctionba, a tótok elhatározták, hogy nem engedik be őt a közös katolikus kapuába. Utóbb előállottak szándékuktól, csak egy pár véresebb száju állott hangosabb beszédbe a magyar kurátorokkal. Ezután egy éven át minden hónap első vasárnapján rendben szpen minden zavar nélkül megtartották a magyar istentiszteletet. Ez alatt az idő alatt felépült Connellsvilleben a magyarok szép kő temploma, de Star-Junctionban is, a tótok az angolokkal közösen egy külön álló új plebániát fatemplommal emeltek és külön lelkeszt nyertek egy cseh pap személyében. A star-junctioni cseh papnak, a nint elfoglalta plebániáját az első dolga, hogy az ő cseh-tót-angol plebániája területéről kitűrhassa a magyarság papját. Erre a pittsburgi püspök beleegyezését is megnyerte. Ekkor a magyar plebános felvilágosította a püspököt arról,

hogy a magyaroknak a cseh-tót-angol plebániához való erőszakolása se nem helyes, se nem üdvös, és határozottan kívánta az ő magyar lelkesi jogainak teljes épségben tartását. A püspök belátta Lőrök plebános igazságát és legujabban elrendelte, hogy Star Junction és vidéke római katolikus magyarsága Lőrök Béla magyar plebános lelkesi jöphatósága alá tartozzék. Lőrök a napokban tartotta meg újra első magyar istentiszteletét Star-Junctionban a cseh-tót okvetetlenkedés után és a magyar hívek örömteljes lelkesedéssel fogadták lelkiatyjukat.

— **Halálozás.** Kovács Erzsike, Kovács Gyula pákói áll. isk. tanító kis leánya, néhai Kovács István kézdívisárhelyi ev. ref. pap uokája, f. hó 8-án Pákében meghalt. F. hó 9-én d. u. helyezték örök nyugalomra Pákében a ref. temető kertben.

— **A közbiztonsági állapotok Kovásznán** ismét tőfággat állnak — levelezünk értesít. — Majdnem minden éjjelre esik egy botlás s a 4 tőrből álló esendőrőrs tehetetlen az 5000 lakossal bíró nagyközség felügyeletét teljesíteni, mivel a járás veszi igénybe a esendőrőrséget. Az az 5–6 bakter — mely 60 éven felüli egyénekből van kiválasztva — még a botját is alig képes hordozni, nemhogy a rablók nyomát is tudná legalább ütni. Egy külön esendőrőrs létesítése igen helyén való volna Kovásznán, mely éjjeli buvóhelye a telepekről kiesapott, rovott munkásoknak.

— **Halálozás.** Részvétellel közöljük az alábbi gyászjelentést: „Alulírottak szomorúan tudatjuk, hogy szerető jó nagynénénk: Kovács Vilma, életének 48-ik évében f. hó 9-én reggel 2 órakor meghalt. Hült tetemei f. hó 10-én délután 3 órakor fogtak az ev. ref. vallás szertartása szerint örök nyugalomra helyezni. Béke hamvainak Sepsiszentgyörgy, 1905. október 9-én. Benkő Pálné sz. Nagy Róza; Nagy Lajos; Nagy Gyula, és a kézdívisárhelyi Benkő, Nagy, Kovács családok.

— **Nyilvános nyugtázás.** Darkó Gábor berecki erdőgondnok ur, egy kihágási perből kifolyó kárérték címen, az őt illető 20 koronát a lemhenyi nyári menedékház javára adományozta, mely nemestettét halás köszönettel elismeri. Lemheny, 1905. okt. 11. Szánthó Károly, jegyző.

— **Köszönetnyilvánítás.** A háromszékvármegyei „Erzsébet“ árvaleány nevelő-intézet növendékei az 1905. év eddigi részében több oldalról nyertek kitüntető jutalmat, segélyt és a nemes szívű megemlékezésnek többféle jelét. Hogy mindannyiszor ne vegyük igénybe a becses lapok hasábjait, összefoglaltan most emlékezünk meg a nemes szívű jőltvekről s úgy az intézet kezelőbizottsága, mint árváink nevében e betöltő adományokért halás köszönetünket nyilvánítjuk. Dr. Csoboth Simon miniszter, oszt. tanácsos ur 400 korona alapítványt, idős János Elek és neje Szilágyi Ágnes kisbarnosnyói birtokosok 50 éves boldog házasságuk emlékére 100 korona alapítványt, Kanizsay Endréné Kovács Etelka Debrecenből 200 korona alapítványának első részletében 100 koronát, a székelyföldi kirendeltség 5 drb. fűj sörtest és 1200 korona segélyt. Vizsgai jutalmul Gr. Mikos Ármóné 10 kor., Özv. Cserrey Jánosné 10 kor., Sára Tamás vármegyei árvaszéki elnök 10 kor., „Tóth István és Ida emlékalapítvány“ kamatából 14 korona. Időközben tett megemlékezések: Blatt Mihály 200 drb. sósperce, Özv. Gábor Péterné egy kosár málna, Stupjár Sámuelné kir. ügyészné Erzsébetvárosról egy kas málna, Szakács Pal molnár 24 drb. köttös böles, Zsidó András juhász egy édes sajt, Csizsár Dávid üveges 2 kiló szőlő. Minden adomány, melyet az árvákért tesznek, nemcsak a halálczeretet fokozza, az emberek nemes szívűségéről tesz tanubizonyosságot, hanem azt is igazolja, hogy a faji szeretet, a nemes ügy iránti lelkesültség mily mértékben cöl az emberek lelkében. Méltó szavakat e dícséretre nem szoruló, nemes tettek magköszönésére nem találunk, de árváinkkal együtt buzgón kérjük az ég urát, hogy mindazon emberbarátokat, kik a szép és nemes ügy iránt nemcsak kellő érzékkel bírnak, hanem áldozni is tudnak, bőséges tárházából akkor és oly módon jutalmazza meg, amidőn azt nem is remélik, amire nem is számítottak. Tegye áldottá, boldoggá kegyes életüket, hogy nemes példájukkal hosszú időn át lelkesíthessenek másokat is s nyújthassanak vigaszt a sok szerencsétlen, elhagyatott árváknak. Kézdivásárhely, 1905. október 14. Az intézet igazgatósága: Nagy Károly.

KÖZGAZDASÁG.

A sepsiszentgyörgyi lóvásár és kocsiverseny.

A háromszékvármegyei gazdasági bizottság által okt. 10-én rendezett lóvásár, melylyel a sepsiszentgyörgyi méntelepél kislejtezett lóanyag árverésen való értékesítését, lódíjazásokat és kocsiversenyt hoztak kapcsolatba, rendkívüli érdeklődést keltet.

De a várt sikert alaposan megrontotta az időjárás. Permeteg eső hullott a megelőző egész éjszaka, kán keresztül s a hideg őszi napon is tovább tartott az esőzés, mely megrontotta a vásárt.

A nemes házi állatoknak, a lóknak értéke ugyan csak magasan áll s noha a közlekedés fejlett eszközei, a vasutak különböző fajtái, a motoros autók napról-napra szaporodnak és tökéletesülnek: a ló iránt való előszeretett és a vele való foglalkozási kedv nemcsak hogy nem csökken, hanem rendkívüli dimenziókban fokozódik.

Most is bebizonyult az, a midőn az esőzés és locsapás dacára akkora tömege az érdeklődőknek és oly anyagbősége a különféle lovaknak, fogatoknak vonult ki a győpre, akár valami nagyszabású lóverseny látványossága kecsegtetett volna.

A méntelep részéről árverésre bocsátott heréltékre bőven akadt vásárló s aránylag igen jó árakat

érték el az értékesítésnél az alábbi eredménnyel: Maros-Vécs, 50 kor. kikiáltási árral megvásárolta Krentels Frigyes százados, Nagyszében 400 kor.-ért. Dombóvár 150 k. á. Fischer és Keller, Budapest 550 kor.

Csokonya k. á. 100 kor., megvette Hardt, Brassó 480 kor. Fenék k. á. 300 kor. Vásárló Dienes Ödön Kézdivásárhely, 530 kor. Bálványos VIII., k. á. 200 kor. Vásárló Müller János Kecs, 500 kor. Zichy Szentiván I., k. á. 100 kor. Vásárló Mepoferk István Budapest, 315 kor. Zichy Szentiván IV., k. á. 200 kor. Vásárló Sándor Árpád 910 kor. Gyulamező, k. á. 300 kor. Vásárló Fischer és Keller Budapest, 695 kor. Daru, k. á. 150 kor. Vás. KöpéJános, Hosszúfalu 300 kor.

O Baján 9., k. á. 100 kor. Vás. Portik Lajos Gyergyó Csomafalva 335 kor.

Előszállítás 7., k. ár 500 kor. Vásárló Fischer és Keller Budapest 930 kor. Nagyszentmiklós 2., k. ár 300 kor. Vás. Boér Olivér Hidvég 730 kor.

A vásáron Szenkeresztly Béla báró vezetésével a gazdasági bizottság teljes számban vett részt előzőkkel Haller János gróffal s alig maradt távol a lótenyésztők közül egy is.

A lódíjazásokat a következő eredménnyel teljesítették:

Anyakancák csoportjában 1. Könczei Domokos Karatina-voál 100 kor. díjt. 2. Bakesi Imre, Angya-

los 80 kor. díjt. 3. Csia György, Kovászna 50 kor. díjt nyert anyakancákkal.

Három éves csikókért 1. díj: Péter Gergely, Étfalvazoltán 60 kor. 2. díj: Szász Mihály, Páva 40 kor. 3. díj: Dénes Mihály, Egerpaták 20 kor. Díszoklevelet nyert Boér Olivér, Hidvég; Apór János báró, Torja; dr. Damokos Ödön, Alesernáton.

Két éves csikókért első díjban Orbai Mátyás Szentlélek, második díjban Solyom Tamás Peselnak, harmadik díjban Györgybiró Ignác Kőzdiszentlélek részesült.

Egy éves csikókért díjazásban részesült Kilyéni József (Kökös), Komán György és Bitai Gyula (Kisborosnyó). Díszoklevelet kapott Szabó Károly gazdatiszt (Sepsibodok), Petke Gyula bérnök (Szotyor).

Délután az eső dacára nagy közönség vonult ki a kocsiversenyhez.

A hét kilométernyi pályát elsőnek futtatta meg Sántha József, Mikó-ujfalu (kettős pej fogat) 24. Második Dák Bandi (Sepsiszentgyörgy) egyes gíz fogattal 24'38". Azután ifj. Szentkeresztly Béla báró, Árkos. (kettős pej-fogat) 26'10", Barkó Gőz, Eresztvény, (pej, barna fogat) 28 és Szentkeresztly Béla bárónak Szentkeresztly Pál báró által hajtott fogata következett 27.

A bérkocsi versenyre számos nevezés történt, azonban a kedvezőtlen időjárás miatt a kiállítás elmaradt.

H i r d e t é s e k.

Körülbelül 100 hl.

M U S T

kitűnő minőségben (olasz rizling, chasselas, sauvignoublanc, muscat ottonel stb. fajokból) közvetlenül a sajtó alól kapható érdemleges áron

Caspari Frigyesnél Medgyesen.
(N.-Küküllőmegye.)

(115. 2-2.)

MOLNÁR és PINTÉR

Budapest, V., Lipót-körut 13.

Vezérképviselője a világhírű

Bächtold-Trautz-féle Benzinmotor-Lozomobil és

SZÍVÓGÁZ-GENERATOR MOTORAINAK.

Legelőcsőbb jelenkori üzem óra-évesönkénti üzemköltség 0.8-2 fillérig garantálva. — Legnagyobb biztonság. Teljesen veszélytelen. — Hatósági engedély nélkül üzemel. — Azonnal üzembe vehető és leállítató, gépészeti feladatok. — Költségvetés, árjegyzék bérmentve.

Ügyadók keresetnek és jól díjazotnak.

Bővebbet

Molnár és Pintér

cég 1

(91. 4-4.)

Budapest, V., Lipót-körut 13.

Hirdetések

jutányos áron

felvételnek e lap kiadó-

hivatalában.

A mai modern korának teljesen megfelelő könyvnyomda.

IFJ. JANCsó MÓZES

A „SZÉKELYFÖLD” politikai hírlap kiadóhivatala.

gőzerőre berendezett könyvnyomdája, könyvkötészete, papír-, írószer- és könyvkereskedése.

KÉZDIVÁSÁRHELYT

a „Jancsó”-féle gyógytár mellett.

Legelőcsőbb bevásárlási forrás
Dicső! Szép! Tartós! Meglepő!

DIVÁNY- és GARNITURÁKBÓL

Ifj. Jancsó Mózes
kárpos és díszítő műhelyében
Kézdivásárhelyt.

Készítetek saját felügyeletem alatt:
új ebéllő- és heverő-diványokat, garnitúrákat, matracokat, fotéleket, diványpárnákat, stb. szóval minden szakba vágó munkákat, ugyancsak bármilyen rongálódott diványok, fotélek, stb. újratömését vagy behuzását olcsó és jutányos árak mellett teljesen újja alkottatok át.

Gyorsan, izléssel és a legelőcsőbb árban készít el minden a könyvnyomdai szakmába vágó munkákat, u. m.: irodalmi műveket, tudományos és irodalmi folyóiratokat, tankönyveket, heti és havi lapokat, kereskedők és iparosok részére számlákat, gyászjelentéseket, körleveket, üzleti könyveket, névjegyeket, meghívókat, falragaszokat, stb. stb.

Butorraktáromban

mindig készletben tartok: ebéllő és szalon berendezéseket, ruha-, mosdó-, éjjeli- és éjszakai ruhákat, mirtványokat és anélkül, garnitúrákat, sofony betéteket, ágynakat, matracokat, hajított és préselt ültető székeket, tüggöny-tartókat, gyermekkoskákat, stb. stb., melyeket szintén felügyeletem alatt — kitűnő száraz anyagból — saját asztalos, esztergályos és faragó műhelyemben készíttetek, s azoknak úgy jószágért mint tartósságáért teljes felelősséget vállalom.

Könyvkötészetemben

minden fajta könyvek bekötését nagyon jutányos áron eszközölöm s azokat kívánatra ellátatom ére-s-arkokkal, miáltal azok tisztábbá tartósabbakká válnak.

Nyomtatvány raktáromban

minden szükségeltető községi, közigazgatási, egyházi és ügyvédi nyomtatványok finom papíron nyomva, állandóan nagy raktáron vannak.